

EERSTE HOOFDSTUK

Tom en Thijs Reedijk stonden achter het huis van de postcommies te kijken naar een dode krokodil, die enige inlanders bezig waren uit de rivier de Kapoeas te halen. Voor jongens uit Pontianak was een kaaiman nu wel niet zo'n vreemd verschijnsel als voor Hollandse makkers, maar dit monster van vier meter lengte was zelfs voor Tom en Thijs zo'n grote merkwaardigheid dat zij hun rijsttafel er geheel door vergaten en er geen ogenblik aan dachten dat hun vader en moeder misschien wel in grote ongerustheid over hun wegblijven zouden kunnen verkeren.

Thijs uitte zijn verwondering in een hartig: 'Wat 'n kanjer, hè, Tom?' en Tom bevestigde deze uitroep met de opmerking: 'Nog dikker dan onze majoor, joh!' waarop de postcommies, die ruzie met de genoemde militaire commandant van Pontianak had, in lachen uitbarstte.

Met een lang, stevig touw haalden de inlanders het monster naar de wal. Aan het eind stonden Tom en Thijs te trekken met een ijver alsof ze er tien gulden mee konden verdienen en zij schreeuwden, harder dan alle inlanders tezamen: 'Hihaho! Hihaho! Hihaho!'

'Dat hebben we hem gelapt!' zei – puffend en blazend – Tom toen het beest goed en wel op de oever lag, en Thijs, die in zijn opwinding begon te geloven dat zij met hun tweeën geheel alleen de kaaiman hadden gevangen, veegde zich met zijn mouw langs het voorhoofd en riep: 'Wat een bobbekop, hè Tom?'

De beide jongens stelden zich al voor hoe zij die middag aan de kameraden zouden vertellen dat zij een krokodil hadden gevangen. Tom, die de meeste fantasie bezat, had het hele verhaal al klaar.

'Joh,' zou hij zeggen, 'Thijs en ik hebben vanmiddag 'n kaaiman gevangen van wel tien meter lang. 'k Heb van mijn leven nog nooit zo'n kanjer gezien!'

Jaap Plöhne van de militaire apotheker zou dan natuurlijk zeggen dat zijn vader er wel een van twaalf meter op sterk water had gezet, want die

had altijd wat bijzonders, maar Tom zou Jaap kunnen doodslaan met de opmerking dat de postcommies zelf had gezegd dat dit de grootste krokodil was die hij ooit uit de Kapoeas had zien halen. En het was vast en zeker dezelfde kaaiman die de vorige week twee Maleiers bij de sociëteit had opgegeten. Geheel zeker was Tom daar wel niet van, maar de kaaiman was op dezelfde plaats gedood en had zo'n gemene snoet dat Tom die dubbele moord gerust op zijn rekening durfde te stellen. Beide jongens wilden trouwens wachten tot men het monster had opengesneden, omdat zij vast overtuigd waren de twee Maleiers zo dadelijk uit zijn buik te zullen zien rollen.

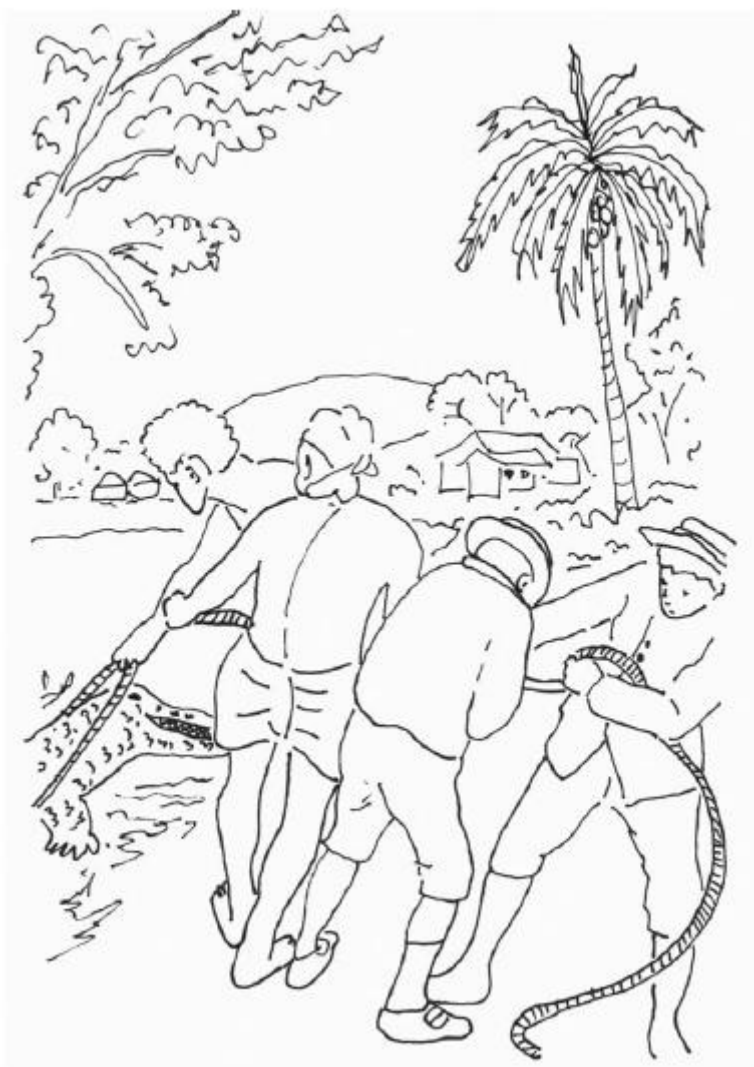
Thijs vond het wel een beetje griezelig, want een held was hij eigenlijk niet, maar omdat Tom deed alsof het de meest gewone zaak van de wereld was opgeslokte Maleiers uit de maag van een krokodil te zien halen, en ook omdat er zoveel grotere mensen bij stonden, wilde hij blijven om te zien wat er nu verder zou gebeuren.

Al spoedig ging werkelijk Si Oepi, de Maleise slager, met een groot mes naar de krokodil toe om het monster open te snijden. De twee jongens stonden vlak vooraan. Het angstzweet parelde Thijs op het voorhoofd en hij zag bewonderend even naar zijn broer, die daar heel kalm, de handen in zijn zakken, naar Si Oepi stond te kijken. Nog een paar minuten, dan zou het gebeuren, dan zouden zij de twee opgegeten Maleiers in doden lijve zien verschijnen, dan zouden zij...

'Sinjo Tom! Sinjo Thijs!' klonk opeens in de verte de stem van een inlandse bediende.

Als de twee Maleiers in de maag van de kaaiman dat hadden geroepen zouden de beide jongens niet méér hebben kunnen schrikken, want op hetzelfde ogenblik herinnerden zij zich dat zij al een half uur geleden thuis hadden moeten zijn. Vader had hun vanmorgen nog uitdrukkelijk gezegd vroeg te willen rijsttafelen, maar de kaaiman had hun beider gedachten zo geheel in beslag genomen dat zij dit totaal hadden vergeten.

Op een holletje draafden zij achter elkaar weg, Tom voorop, Thijs een vijftien meter achter hem aan. Zij stelden zich al voor hoe ze thuis ontvangen zouden worden. Meneer Reedijk, de assistent-resident van Pontianak, was heel streng en had een nogal hardhandige manier om zijn

Aan het eind stonden Tom en Thijs te trekken.

jongens op te voeden. In hun verbeelding zagen de jongens dan ook hun vader al in de voorgalerij staan met een dreigend gezicht. Thijs liet, zodra hij daaraan dacht, zijn broer maar opzettelijk vooruit gaan, omdat die dan de eerste klappen, die doorgaans het hardst aankwamen, in ontvangst zou kunnen nemen.

Tom liep zo hard als hij lopen kon. Hij dacht niet aan de straf die hem misschien wachtte, hij dacht alleen maar aan zijn moeder, die nu ongerust en angstig op de weg zou staan uitkijken naar haar jongens, die zo lang wegbleven. Hij wist hoe zenuwachtig zijn moeder was en hoe meer hij daaraan dacht, des te harder liep hij. Tom Reedijk was weliswaar de grootste deugniet van Pontianak, maar aanhankelijker jongen was er ook niet één.

Geheel buiten adem stooft Tom het erf van de assistent-residentswoning op, enige ogenblikken later gevolgd door Thijs, die, dicht bij huis, langzamer was gaan lopen, omdat hij volstrekt niet verlangend was na Tom door zijn vader onder handen genomen te worden. Het was een hele opluchting voor hem toen hij zijn broer niet over de knie van zijn vader zag liggen, maar veilig en wel op z'n eentje in de voorgalerij zag staan.

‘Wat zullen we zeggen, Tom?’ vroeg Thijs, die het liefst een aandoenlijk verhaal voor het te laat komen zou hebben bedacht omdat hij nog niet zo zeker was van de ontvangst die hem wachtte.

Tom, minder vreesachtig dan Thijs, was niet gewoon tegen zijn vader en moeder te liegen en zei dan ook heel gewoon: ‘Nou, natuurlijk van de kaaiman!’

‘Vertel jij ’t dan maar!’ zuchtte Thijs.

Tom trok zijn jasje, dat door het harde lopen geheel naar boven was geschoven, even recht en ging toen manmoedig naar binnen. Thijs schuifelde voorzichtig achter hem aan.

‘Dag pa, dag mal!’ begon Tom erg vlug, zonder zijn vader en moeder aan te zien, ‘we zijn te laat omdat we ’n kaaiman in de Kapoeas hebben gevangen achter het erf van de postcommies!’

Tom zweeg en Thijs dacht angstig: ‘Nou zul je ’t hebben!’ Een ogenblik was het stil in de achtergalerij. Toen zei meneer Reedijk:

‘Zo, zo, ’n kaaiman? Nou, komen jullie dan maar eens hier, jongens!’

Er was zo'n vreemde, zachte klank in zijn stem, dat Tom en Thijs tegelijk heel verbaasd opkeken. Wat zij ook hadden verwacht, dit antwoord zeer zeker niet. Maar toen zij vader en moeder daar beiden met ernstige gezichten voor zich zagen, moeder met tranen in de ogen en een brief in haar hand, toen werd het hun plotseling bang te moede. Zij begrepen niet wat dit betekende en tegelijk vlogen zij naar hun moeder toe en vroegen angstig waarom zij gehuild had: of oom Chris misschien op Atjeh was gesneuveld, of tante Marie te Bandoeng was gestorven.

'Nee, nee, jongens, zo erg is 't niet!' zei meneer Reedijk, zich nu zichtbaar beheersend. 'Ma is alleen wat verdrietig, omdat... en... Komen jullie eens even hier naast me zitten!'

Tom en Thijs keken elkaar vragend aan. Zij gingen naast hun vader zitten en met angstige, grote ogen zagen zij naar hem op, bang voor wat hij hun zou gaan zeggen.

'Kijk es,' zei meneer Reedijk zacht en hij nam tegelijk Toms en Thijs' handen in de zijne, 'we hebben er al dikwijls met jullie over gesproken dat er eens 'n tijd zou komen dat jullie niet langer in Pontianak zouden kunnen blijven, dat je voor je opvoeding...'

Tom en Thijs begrepen beiden.

'Gaan we weg, pa?' vroeg Tom plotseling en hij zag zijn vader daarbij heel angstig aan.

'Ja jongens, jullie zijn nu op 'n leeftijd...'

Maar de jongens hoorden al niet meer wat hun vader zei. Tom vloog plotseling op zijn moeder toe, knielde bij haar neer en – zijn hoofd in haar schoot verbergend – begon hij opeens hartstochtelijk te snikken, terwijl Thijs aan de tafel bleef zitten en, recht voor zich uitstarend, zacht begon te huilen, de hand van zijn vader almaar krampachtig vasthoudend.

Meneer Reedijk zei niets meer; de anders dikwijls zo strenge en schijnbaar harde man zat nu heel stil naast zijn jongen en streek met zijn hand alleen even de tranen van Thijs' wangen weg, terwijl mevrouw zich over Tom heen bukte en hem lang en innig zoende.

De jongens wisten nog niet wanneer en waarheen zij zouden gaan. Het enige wat hun duidelijk voor ogen stond, was dat zij weg moesten, weg uit het ouderlijk huis, naar Holland, ver van vader en moeder vandaan, aan wie zij beiden zo gehecht waren. Wel was vader heel streng, hadden zij herhaaldelijk harde en zware straffen van hem gehad, maar op dit ogenblik

waren zij dat vergeten. Zij voelden alleen maar zeer duidelijk dat er in Holland niemand zou zijn die zoveel van hen hield als vader. En als zij eraan dachten dat zij hun moeder nu spoedig moesten missen, dat zij haar lieve gezicht in lang niet meer zouden zien en haar zachte stem daar in dat vreemde land niet meer zouden horen, dan kregen zij beiden het telkens opnieuw te kwaad.

Eindelijk, na een lange stilte, vroeg Thijs zacht: ‘Wanneer gaan we weg, pa?’

‘Al heel gauw, jongen!’

‘Morgen?’ vroeg Tom nu, die het ergste begon te vrezen.

‘Nee, volgende week pas. Wij brengen jullie naar Batavia en dan gaan jullie met de Willem II naar Holland!’

‘Alleen?’

Thijs vroeg het zo angstig dat meneer Reedijk even begon te glimlachen.

‘Nee, nee, luitenant Koenders zal jullie naar Holland brengen!’

Dit was voor de twee jongens tenminste een troost, want luitenant Koenders, die vroeger te Pontianak had gediend, was altijd een van hun grootste vrienden en vertrouwden geweest.

‘Dat vinden jullie zeker wel prettig, hè?’ vroeg mevrouw nu, die langzamerhand ook kalmer was geworden.

Beide jongens knikten bevestigend. Zij zagen zichzelf nu ineens aan boord van de Willem II, stoeiend met luitenant Koenders. Zij rekenden uit dat zij nu minstens zes weken vakantie kregen en al die tijd zouden mogen reizen, eerst met de boot naar Batavia en dan met een nog grotere – een mailboot – over de Oceaan, naar Singapore, Port Said, Genua... naar Holland! Zes weken lang vakantie! Geen school meer bij de oude Snuf, de meester van Pontianak, geen lessen meer, geen strafwerk, geen vervelende Franse woordjes! Zes weken niets doen dan reizen, varen op zee, kattenkwaad uithalen met jongens aan boord, stoeien en spelen met luitenant Koenders, Holland zien met zijn hoge huizen, zijn sneeuw en zijn ijs!

Vreemd, maar zij vergaten nu opeens dat zij weggingen van huis, dat zij vader en moeder voor lang zouden moeten missen. Zij dachten beiden alleen nog maar aan de reis, aan dat avontuurlijke van het leven op een schip, aan de heerlijkheid van het zes weken niets doen en aan de jool die

zij zouden hebben met de luitenant, de passagiers en de jongens aan boord. De vakantie, de reis, de Willem II, het nam al hun denken plotseling zo geheel in beslag dat zij bijna zouden hebben vergeten waarom zij enige minuten geleden nog zo hadden gehuild, als niet vader hen daaraan had herinnerd door te zeggen:

‘Wij hopen dat jullie in Holland altijd erg goed zullen oppassen. Jullie komen bij de tantes Fokeliene en Koosje Moorman te Meerburg in huis. Ik weet zeker dat de tantes altijd erg lief voor jullie zullen zijn en alles zullen doen om jullie ’t gemis van ons, van ma vooral, te doen vergeten!’

Meneer Reedijk slikte heel verdacht iets weg en toen de jongens ook bij hun moeder de tranen zagen verschijnen, hadden zij plotseling weer reis, vakantie en boot vergeten en dachten zij aan niets meer dan aan de scheiding, het weggaan van huis en het verdriet dat hen allen wachtte.

Ook de mededeling dat zij bij hun tantes Koosje en Fokeliene Moorman in Meerburg zouden komen was voor hen nu niet bepaald een reden tot blijdschap. Zij hadden altijd gedacht dat zij in Holland op een kostschool zouden komen, of bij een familie waar heel veel kinderen waren, vooral jongens, jongens van hun eigen leeftijd, waar zij mee konden ravotten en vechten. Maar naar twee dames, twee oude tantes nog wel, dat leek Tom vooral een gruwel toe. Hij kon zich niet eens een goede voorstelling van een oude tante in Holland maken; wat was dat eigenlijk voor een soort wezen? Hij kende de dames Moorman alleen van een portret en wist niets anders van hen dan dat zij tantes van moeder waren en tegen Sinterklaas altijd een groot pak naar Pontianak stuurden.

Zij zouden daar natuurlijk nooit mogen schreeuwen, niet mogen vechten, niet zwemmen, niet roeien, niet in de bomen klimmen, niets van dat alles! Wat zouden ze bij zo’n oude tante wél mogen doen? Dammen misschien, of kienen! En moesten zij daar nu leven, in een dicht Hollands huis, bij twee oude juffers, zij, die gewoon waren aan vrijheid en lucht, die met vader – hoe streng hij ook was – mochten jagen, vissen en zeilen?

Hoe meer Tom erover nadacht, hoe somberder het beeld werd dat hij er zich van vormde, en hij had nu al ’t land aan de tantes Fokeliene en Koosje Moorman, die hem van zijn vader en moeder aftrokken. Thijs was kalmer van natuur en hoewel ook hij zeer goed begreep dat zo’n leven in Holland heel wat anders zou zijn dan hun vrije bestaan in Indië, zo had hij toch meer vertrouwen in de dames Moorman dan zijn broer omdat hij het

tenminste een rustig idee vond dat zij bij familie in huis kwamen, terwijl de gedachte dat de tantes wel niet zo streng zouden zijn als vader Thijs toch ook niet geheel onverschillig liet.

Het was al laat toen meneer en mevrouw Reedijk met hun jongens aan tafel gingen. Tom zat naast zijn moeder. Hij kon bijna niet eten en hoorde nauwelijks wat vader van de tantes Fokeliene en Koosje vertelde. Vader mocht nog zo dikwijls zeggen dat zij heel lief waren en zoveel van hen hielden, dat zij zeker alles zouden doen om hun leven in Holland aangenaam te maken, Tom had nu eenmaal al bij voorbaat 'n hekel aan de tantes, omdat hij hun de schuld gaf dat zij van huis moesten. En toen hij zich bedacht dat hij nog maar zesmaal met zijn vader en moeder hier aan de rijsttafel zou zitten, in die gezellige achtergalerij, toen zei hij opeens, heel oneerbiedig:

‘k Wou dat ze naar de maan liepen, die lelijke, ouwe tantes!’

Thijs keek angstig naar zijn vader, wat of die op deze uitbarsting wel zeggen zou, en hij was heel verwonderd dat meneer Reedijk Tom plotseling een zoen gaf nadat hij toch zo onbehouwen aan tafel was uitgevallen. Maar Thijs wist ook niet dat zijn vader zeer goed begreep waarom Tom zijn tantes naar de maan had gewenst.

‘Later zal je misschien nog wel eens anders over die twee ouwe tantes spreken, Tommy!’ zei hij alleen maar zacht. Tom antwoordde niet. Hij lag met zijn hoofd op de tafel en op dat ogenblik dacht hij:

‘Nooit! Nooit! Zulke lamme, ouwe tantes!’